

PRIRUČNIK ZA IZVJEŠTAVANJE O RODNO ZASNOVANOM NASILJU

AUTORICA
SLOBODANKA DEKIĆ

PRIRUČNIK ZA IZVJEŠTAVANJE O RODNO ZASNOVANOM NASILJU

Autorica

Slobodanka Dekić

Prijevod

Lektura

Ferida Duraković- Hasanbegović

Design

Mirna Česović

Godina

2017

Izrada ove publikacije je podržana kroz projekat Agencije Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena (UN Women) "Standardi i angažman za sprječavanje nasilja nad ženama i nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini" koji je finansiran od Švedske razvojne agencije (Sida).

Stajališta iznesena u ovoj publikaciji izražavaju mišljenje autorke, te nužno ne predstavljaju stavove UN Women, Ujedinjenih nacija ili bilo koje druge UN agencije.

SADRŽAJ

1.	O PRIRUČNIKU	4
2.	KOME JE PRIRUČNIK NAMIJENJEN?	6
3.	ŠTA JE NASILJE NAD ŽENAMA?	7
	3a. Karakteristike nasilja nad ženama u BiH	9
	3b. Mehanizmi zaštite od nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini	10
4.	MITOVI I ČINJENICE O NASILJU NAD ŽENAMA	12
5.	MEDIJI I NASILJE NAD ŽENAMA: KAKO IZAĆI IZ OKVIRA CRNE HRONIKE?	13
	5a. Izazovi i mogućnosti u izvještavanju o nasilju nad ženama: uloga novinara/ki i studenata/tica novinarstva	13
	5b. Nasilje nad ženama i blogerska zajednica	17
	5c. Mediji i nasilje nad ženama: uloga urednika/ca	18
6.	NASILJE NAD ŽENAMA I ODJELI ZA ODNOS S JAVNOŠĆU INSTITUCIJA U SISTEMU ZAŠTITE	20
	Aneks 1: Lista dodatne literature o medijskom izvještavanju o nasilju nad ženama	24
	Aneks 2: Lista zakona, dokumenata i institucija na polju zaštite i prevencije nasilja nad ženama	27

1. O PRIRUČNIKU

Priručnik koji je pred vama ima za cilj da medijima u Bosni i Hercegovini (BiH) pomogne i olakša izvještavanje o nasilju nad ženama. Namijenjen je novinarima/kama, urednicima/ama, studentima i studenticama novinarstva, blogerskoj zajednici i PR osobama institucija koje su uključene u rješavanje problema nasilja nad ženama u BiH.

Priručnik sadrži ključne informacije o ovom problemu koje se tiču procedura, zakona, nadležnih institucija, i koje ukazuje na neke aspekte problema nasilja nad ženama koji se rijetko ili nikako ne obrađuju u medijima, a mogu doprinijeti efikasnijim reakcijama i prevenciji. Također, dio priručnika posvećen je metodologiji treninga za predstavnike/ce medija na temu izvještavanja o nasilju nad ženama, za koje se nadamo da će olakšati prenošenje znanja i vještina svima koji su zainteresovani da se aktivnije uključe u rješavanje ovog problema.

S punim pravom se može postaviti pitanje zbog čega još jedan priručnik, još jedan trening za medije o izvještavanju o nasilju nad ženama? U protekle dvije godine bilo je toliko slučajeva o kojima su mediji izvještavali, pa nije li ova tema za njih već naučena lekcija?

Nažalost, nasilje nad ženama i djevojčicama dešava se svakodnevno, u različitim oblicima.

Ali najčešće oni oblici nasilja s fatalnim, smrtnim ishodom dobiju svoje mjesto u medijima – i to je osnovni problem. Rezultati medijske analize rađene 2016. godine¹ ukazuju na to da većina tekstova objavljenih u štampanim medijima na ovu temu svoje mjesto nađe u crnoj hronici. Tek petina obrađenog sadržaja bavi se nasiljem nad ženama kao **društvenim problemom**, a ne izolovanim incidentom u jednoj „nesretnoj“ porodici. Također, medijska pažnja usmjerena je samo na slučajeve fizičkog i seksualnog nasilja, iako je psihičko nasilje

¹ Analizirani su sadržaji objavljeni u periodu od 1. januara do 30. juna 2016. godine u sljedećim medijima: dnevne novine (Dnevni avaz, Dnevni list, Oslobođenje i Nezavisne novine), online mediji (Klix, Buka i Bljesak) i televizije (FTV, RTRS, BNTV, TV1 i N1). Istraživanje je urađeno u periodu od jula do oktobra 2016. godine. Ukupno su analizirana 302 novinska članka iz dnevnih novina i online portala. Iz press clippinga koji je prikupljao Ured UN Women u BiH analizirana su 193 članka. Dodatno, koristeći digitalni arhiv Infobiro, ključni izrazi „nasilje nad ženama“ i „nasilje u porodici“ u pretrazi su dali dodatne članke, njih 27 ukupno, u istom vremenskom periodu. Za potrebe predstavljanja problema nasilja nad ženama također vidjeti: Marija Babović, Olivera Pavlović, Katarina Ginić, Nina Karađinović. „Rasprostranjenost i karakteristike nasilja nad ženama u Bosni i Hercegovini“. Agencija za ravnopravnost spolova, 2013. Dostupno na <http://arsbih.gov.ba/project/rasprostranjenost-i-karakteristike-nasilja-nad-zenama-u-bosni-i-hercegovini/>

također zastupljeno u BiH.² Fokus je stavljen na počinioca, djelimično na žrtvu, dok se institucije i njihov rad gotovo i ne tematiziraju u medijima niti se one pozivaju na odgovornost za svoje (ne)djelovanje u borbi protiv nasilja nad ženama i njegovoj prevenciji. Ni jedan od slučajeva o kojim su mediji izvještavali u protekloj godini nije ispraćen do kraja – ne znamo je li nadležni sud reagovao, koje su kazne izrečene, jesu li žrtve na sigurnom, šta rade centri za socijalni rad itd.

Odgovorno medijsko izvještavanje ne može zaustaviti niti riješiti problem nasilja nad ženama; ali može značajno doprinijeti tome da javnost aktivnije reaguje na slučajeve nasilja i da se uključi u prevenciju nasilja. Nasilje nad ženama nije izolovan incident koji je izazvao „ludi“ partner – nasilje nad ženama je društveni problem. Pritisak javnosti – i medija – na institucije da rade svoj posao mora biti jak i kontinuiran. Fizičko i seksualno nasilje nisu jedini oblici nasilja kojima su žene izložene generalno, kao ni nasilje u porodici. Također, predstavljanje žene isključivo kao žrtve doprinosi dodatnoj viktimizaciji, iako

2 Elvira Jukić, Istraživanje o medijskom izvještavanju o rodno zasnovanom nasilju nad ženama u Bosni i Hercegovini. UN Women, 2016.

imamo dosta primjera žena koje su uspjele da se izbore i izađu iz kruga nasilja u kojem su se našle.

Gotovo nikako se ne govori o prevenciji nasilja niti o vrijednostima koje ga održavaju kao „normalno“ ponašanje. Uloga medija u kreiranju ovakvih vrijednosti, koje definišu „pravog“ muškarca i „pravu“ ženu, velika je – svako smještanje žene isključivo u sferu domaćinstva, majčinstva, brige o drugima itd. zapravo šalje poruku da je ženina uloga da trpi, pa čak i kad se desi neki incident, žena ne bi trebalo da reaguje zarad očuvanja porodice – ma koliko je ta porodica nefunkcionalna ili opasna po život.

Konačno, uloga medija nije samo u tome da izvijeste o nečemu što se dogodilo – njihova pitanja mogu podstaknuti one koji/e stoje sa strane da ne okrenu glavu i da ne pojačaju TV kada čuju vriske i lupanje iz susjednog stana; da shvate da ne prisustvuju predstavi koja se odvija daleko od njih nego mogu da se uključe i spriječe nečiju smrt. Stoga, iako je ko zna koji po redu, ovaj će priručnik, nadamo se, pomoći medijima da bolje informišu javnost o nasilju nad ženama i podstaknu je na aktivnost. I to tako da pošalju jasnu poruku počiniocima kako takvo ponašanje neće i ne smije proći bez posljedica.

2. KOME JE PRIRUČNIK NAMIJENJEN?

Priručnik je strukturiran tako da svakoj od navedenih ciljnih grupa pristupa iz drugačijeg ugla.

Novinarkama/ima i studenticama/ima novinarstva ukazujemo prvenstveno na teme koje su važne, ali još uvijek nedovoljno predstavljene u medijima; na izvore koji im stoje na raspolaganju za istraživačke priče o nasilju nad ženama; i konačno, na važnost vizuala koji prate svaku priču i koji nekada imaju mnogo jači efekat nego sam tekst.

Urednice/i donose ključne odluke kada je riječ o sadržaju: određuju naslov, veličinu i poziciju teksta, nerijetko utiču i na sam pristup temi. Značajan je i njihov utjecaj na to kako se generalno muškarci i žene predstavljaju u medijima, te je fokus stavljen ne samo na njihovu senzibilizaciju kada je u pitanju tema nasilja nad ženama već i na to kako tradicionalno predstavljanje rodnih uloga utiče na opravdavanje nasilja nad ženama.

Blogerska zajednica, sa sve jačim utjecajem *online* medija, izuzetno je važan faktor u kreiranju javnog mnjenja. Blog može, ali ne mora biti dio već postojeće medijske platforme. Također, riječ je o osobnom/ličnom stavu, ne o objektivnom novinarskom tekstu. S obzirom na to, uloga blogerki i blogera može u javnom zagovaranju biti velika kada se radi o prevenciji nasilja nad ženama.

Konačno, priručnik se obraća i PR osobama institucija koje su direktno uključene u borbu protiv nasilja nad ženama, i koje često predstavljaju prvi (i jedini) izvor informacija za medije. Uobičajena je praksa da se institucije oglašavaju s oskudnim informacijama onda kada se nešto desi, iako svoje izvještaje, statistike i aktivnosti vezano za nasilje nad ženama mogu promovisati i onda kada nema tragičnih događaja. Stoga ukazujemo na važnost proaktivnog pristupa medijima, kao i na one informacije koje su medijima značajne za produkciju istraživačkih priča.

Također, u posebnom dijelu priručnika možete naći linkove na publikacije iz regije koje se bave medijima i izvještavanjem o nasilju nad ženama i o nasilju u porodici. Nadamo se da će vam oni dodatno pomoći u prikupljanju važnih informacija o svim aspektima ovog problema i mogućim pristupima u izvještavanju o nasilju nad ženama.

3. ŠTA JE NASILJE NAD ŽENAMA?

Nasilje protiv žena je možda najsramotniji i najrasprostranjeniji oblik kršenja ljudskih prava. Ono ne poznaje geografske i kulturološke granice, kao ni granice ekonomskog bogatstva. Sve dok se nastavlja, ne možemo tvrditi da činimo stvarni napredak prema jednakosti, razvoju i miru.³

Prema definiciji Svjetske zdravstvene organizacije, nasilje predstavlja „namjerno korištenje fizičke sile ili moći, prijetnjom ili uistinu, protiv sebe, druge osobe, ili protiv grupe ili zajednice, koje rezultira ili postoji visoka vjerojatnost da će rezultirati ozljedom, smrću, psihološkom štetom, nerazvijenošću ili deprivacijom“.⁴ Rodno zasnovano nasilje kao potkategorija nasilja također se odlikuje širokim spektrom nasilnih praksi. U Deklaraciji UN-a o eliminaciji nasilja prema ženama (1993) definiše se kao „bilo koje djelo rodno zasnovanog nasilja koje rezultira ili je vjerovatno da će rezultirati fizičkom, seksualnom ili psihološkom povredom ili patnjom žena, uključujući i prijetnje takvim djelima, prisilu ili proizvoljno lišavanje slobode, bez obzira da li se dešava u javnom ili privatnom životu.“⁵

Takođe je uočeno da se nasilje, u zavisnosti od toga na koji se način, odnosno prema kome/ kojoj grupi se provodi, mora nazvati pravim imenom; u tom smislu će se kao „nasilje nad ženama“ i „rodno zasnovano nasilje“ označiti ono nasilje koje u korijenu različitih nasilnih oblika ponašanja polaze od pretpostavki mizoginije. Tačnije, žene su žrtve nasilja samo zato što su žene; samo zato što patrijarhat njima pripisuje nižu društvenu ulogu koja, u zavisnosti od konteksta, završava nasiljem, koje se proteže od verbalnog nasilja ili šamara pa do ubistva.

Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) donesena je maja mjeseca 2011. godine. Ona nastoji da provedba zajedničkih standarda i ciljeva bude obavezujuća za sve države potpisnice, što znači da se institucionalni, odnosno zakonski okvir država potpisnica mora prilagoditi postojećim dokumentima vezanim za borbu protiv rodno zasnovanog nasilja. Peto poglavlje Konvencije tretira oblast materijalnog krivičnog prava (od čl. 29), i u članovima 33-42 navodi sljedeće kategorije kao oblike rodno zasnovanog nasilja koji (pored fizičkog nasilja) podliježu krivičnoj odgovornosti:

3 Kofi Annan, bivši generalni sekretar Ujedinjenih nacija „Svijet slobodan od nasilja protiv žena“. Globalna videokonferencija Ujedinjenih nacija, 8. mart 1999. godine: <http://unitedwomenbl.org/rodno-zasnovano-nasilje-2/> (stranica posljednji put posjećena 22.1.2017; važi i za ostale linkove ukoliko se ne navodi drugačije.)

4 <http://blog.vecernji.hr/zenska-soba/definicija-i-tipologija-nasilja-1234>

5 Definicija nasilja nad ženama dostupna je i u tekstu UN Konvencije o eliminaciji svih oblika nasilja nad ženama (CEDAW) koja je dostupna na sljedećem linku: <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/>. Navedeno prema: <http://unitedwomenbl.org/rodno-zasnovano-nasilje-2/>

- **Psihičko nasilje** podrazumijeva prijetnje, prinudu, verbalne uvrede i sl. koje narušavaju psihičko zdravlje žene;
- **Proganjanjem** se smatraju prijetnje zbog kojih žena strahuje za svoju sigurnost;
- **Seksualno nasilje**, uključujući i silovanje, podrazumijeva svaku seksualnu radnju na tijelu žene bez njenog pristanka. Navođenje nekoga na te radnje također se smatra seksualnim nasiljem.
- **Seksualno uznemiravanje** Konvencija definiše kao „neželjeno ponašanje seksualne prirode (verbalno, neverbalno, fizičko) koje vrijeđa dostojanstvo osobe dovodeći je u ponižavajuću situaciju i stvarajući zastrašujuću atmosferu.“⁶

Veoma važnu kategoriju u vezi s rodno zasnovanim nasiljem igra **ekonomsko nasilje**. Ono se ispoljava na znatno drugačiji način od navedenih, ali je jednako važno – ilustruje poluge moći, odnosno uznapredovalu poziciju nemoći u koju se žrtva dovodi, budući da joj se uskraćivanjem novca uskraćuju elementarne mogućnosti da donosi egzistencijalne odluke. U ekonomsko nasilje spada:

- Ograničen pristup novcu u domaćinstvu;
- Ostavljanje bez materijalnih sredstava (ukoliko žrtva nije u radnom odnosu, odnosno nema ličnih prihoda, ne zarađuje novac);
- Uskraćivanje novca za lične potrebe;
- Zabrana zapošljavanja;
- Oduzimanje ličnog novca.

Još jedan oblik nasilja koji se prepoznaje u vezi s razvojem digitalnih tehnologija jeste **cyber nasilje**. Ono podrazumijeva prijetnje, uvrede, kontrolisanje i sl. pomoću društvenih mreža (Facebook, YouTube) i digitalne tehnologije (e-mail, mobiteli itd.). Suštinski, cyber nasilje obično podrazumijeva iste situacije nasilja kojima su žene izložene u realnom svijetu, s tim da se te situacije nasilja sada mogu 'prenositi' u javnost primjenom novih tehnologija.⁷ Cyber nasilje je posebno teško jer ga je nemoguće procesuirati i još nije prepoznato u zakonima koji se odnose na prevenciju i zaštitu od nasilja nad ženama.

⁶ Konvencija o prevenciji i sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) – dostupna na linku <http://arsbih.gov.ba/project/istanbulska-konvencija/>. Pored ovih oblika nasilja, Istanbulska konvencija također navodi i genitalno sakaćenje, prinudni abortus i prinudni brak kao zabranjene oblike nasilja nad ženama.

⁷ Tipičan primjer ovakvog vida nasilja je slučaj „šeika sa Alipašinog“, koji je snimao maltretiranje svoje bivše djevojke i taj snimak postavio na YouTube. Snimak je dostupan na sljedećem linku: <https://www.youtube.com/watch?v=uyxlGd8hvt8>. Više o cyber nasilju možete pogledati na sljedećim linkovima: <http://diskriminacija.ba/mapirajte-nasilje-na-internetu>

3a. Karakteristike nasilja nad ženama u BiH

Tokom 2013. godine u Federaciji BiH evidentirano je 1.699 slučajeva nasilja u porodici, a podneseno je 916 izvještaja; 2014. godine evidentirano je 1.459 slučajeva, a podneseno 992 izvještaja. U Republici Srpskoj je tokom 2015. godine evidentirano 1.089 slučajeva, a podneseno 353 izvještaja nadležnom tužilaštvu, dok je u 2014. godini zabilježeno 1.236 slučajeva, a podneseno 525 izvještaja nadležnom tužilaštvu. Prema podacima nevladinih organizacija u Federaciji BiH, 2014. godine je u šest sigurnih kuća bilo smješteno 373 žena i djece, dok je u 2015. taj broj bio nešto manji – 264. Također, na osnovu praćenja medijskog izvještavanja o ubistvima žena, Fondacija Udružene žene Banja Luka navodi da je u 2015. godini u Bosni i Hercegovini ubijeno 14 žena, dok je u prvoj polovini 2016. godine ubijeno 7 žena.⁸

Prema rezultatima opsežnog istraživanja koje je 2013. godine obavila Agencija za ravnopravnost spolova BiH, više od polovine žena koje su bile uključene u istraživanje iskusi je neki oblik nasilja nakon 15. godine života. Ukupan uzorak istraživanja uključio je 2.113 žena u Federaciji BiH i 1.187 žena u Republici Srpskoj.

Siromaštvo, alkoholizam i bolest značajno uvećavaju rizik od nasilja. Kao najčešći nasilnici javljaju se sadašnji i/ili bivši partneri i očevi. Najčešći oblik nasilja koji žene trpe je psihičko, kao i kombinovano fizičko i psihičko nasilje. Posebno zabrinjavajući podatak je da 58.4% žena koje su bile izložene fizičkom nasilju smatra da nisu žrtve fizičkog nasilja. Također, još manji udio žena prepoznaje svoju izloženost

8 Prema Izvještaju organizacija civilnog društva o primjeni zaključnih zapažanja i preporuka CEDAW komiteta za Bosnu i Hercegovinu 2013. - 2017. Dostupno na: http://rightsforall.ba/bs/wp-content/uploads/sites/5/2016/11/CEDAW-Alternativni-izvjestaj-2013_2017.pdf

psihičkom, ekonomskom i seksualnom nasilju. Mali broj žena koje su imale ili imaju iskustvo nasilja preduzima korake da iz takve situacije izađe. Oko 17% žena izloženih nasilju pokušalo je rješenje potražiti u vidu rastave, razvoda, napuštanja domaćinstva, a tek oko 4% kroz pokušaje savjetovanja.⁹

Razlozi zbog kojih se žene nisu obraćale za pomoć su neinformisanost, strah, sramota, nepovjerenje u institucije, ali i to što su smatrale da im pomoć nije potrebna.¹⁰

Kada je riječ o radu nadležnih institucija – prije svega policije, centara za socijalni rad i sudova – rezultati ovog istraživanja izrazito su zabrinjavajući. Tek svaka 10 žena koja je bila izložena nasilju pozvala je policiju. Čak u 41.2% slučajeva policija je došla, „porazgovarala s nasilnikom i otišla“; u 30.9% slučajeva policija je „upozorila, smirila nasilnika“; u 33.8% policija je odvela nasilnika u policijsku stanicu; dok u 4.4% nisu uopšte došli, a u 2.9% tretirali su ispitanicu „kao da je ona izazvala nasilnika“. Tek u 11.8% slučajeva policija je prijavila slučaj centru za socijalni rad, odnosno u 13.2 % je podnijela krivičnu prijavu protiv nasilnika.¹¹

U centrima za socijalni rad je u više od 50% slučajeva nasilja ponuđeno savjetovanje i pravna pomoć; u 22.5% slučajeva predstavnice/i centra dolazile/i u kuću ispitanice; u 5% slučajeva pokrenut je sudski postupak za određivanje zaštitnih mjera.¹² Tek 43 ispitanice su rješenje za situaciju nasilja

9 Marija Babović, Olivera Pavlović, Katarina Ginić, Nina Karađinović. „Rasprostranjenost i karakteristike nasilja nad ženama u Bosni i Hercegovini“. Agencija za ravnopravnost spolova, 2013. Dostupno na <http://arsbih.gov.ba/project/rasprostranjenost-i-karakteristike-nasilja-nad-zenama-u-bosni-i-hercegovini/>. Studija je rađena u saradnji sa UN Women i UNFPA.

10 *Ibid.*

11 *Ibid.*

12 *Ibid.*

potražile kroz pravosudni sistem. U Republici Srpskoj vodilo se 13 prekršajnih postupaka, od kojih je 6 završeno: a) uslovnom kaznom (2); b) kaznom zatvora (2); i c) oslobađanjem (2). Od 19 krivičnih postupaka, 10 je okončano jednom uslovnom kaznom; kazna zatvora presuđena je u 4 slučaja, a njih petorica su oslobođeni.

Dvadeset devet ispitanica bilo je u stanju da ocijeni efekte sudskog postupka na kasnije ponašanje počinioca nasilja i svoju sigurnost. U osam slučajeva ispitanice su navele da se nasilje smanjilo, a u dvadeset jednom slučaju da je potpuno prestalo.¹³

Jedan od problema u izricanju kazni za predmete nasilja u porodici, a koji je uočen u drugim istraživanjima, jeste što sudije i sutkinje uzimaju u obzir i „druge društvene faktore“ poput toga je li optuženi izrazio žaljenje, je li „žrtva sklona svađi ili teška osoba“, kao i toga da li je optuženi primarni hranitelj porodice.¹⁴

3b. Mehanizmi zaštite od nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini

Zakoni o zaštiti od nasilja u porodici u FBiH i RS propisuju sljedeće zaštitne mjere¹⁵:

Udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabranu vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor

Zabranu približavanja žrtvi nasilja

Zabranu uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju

Obavezan psihosocijalni tretman

Obavezno liječenje od ovisnosti

Privremeno lišenje slobode i zadržavanje u pritvoru

Također, nasilnik koji krši zaštitnu mjeru može biti kažnjen novčanom kaznom od 2.000-10.000 KM (u FBiH), odnosno 300-500 KM (u RS).¹⁶

13 Nevladine organizacije koje se aktivno bave ovim pitanjem ukazuju na niz problema u primjeni zakona i procedura. Na primjer, postupci na sudu traju do 4 mjeseca; slučajevi seksualnog nasilja se odgađaju, bez objektivnih razloga; česte su promjene tužilaca; maloljetna lica svjedoče bez prisustva stručnih lica, itd. Vidjeti više u Izvještaju organizacija civilnog društva o primjeni zaključnih zapažanja i preporuka CEDAW komiteta za Bosnu i Hercegovinu 2013-2017. Dostupno na: http://rightsforall.ba/bs/wp-content/uploads/sites/5/2016/11/CEDAW-Alternativni-izvjestaj-2013_2017.pdf. strana 74.

14 Majda Halilović i Heahter Huhtanen. „Rod i pravosuđe“. Agencija za ravnopravnost spolova. Sarajevo, 2014. Dostupno na: http://www.atlantskainicijativa.org/bos/images/Rod_i_reforma_pravosudja_u_BiH/Publikacije/Implikacije_roda_u_pravosudju_Bos.pdf

15 Vodič za borbu protiv nasilja u porodici: Kako pomoći žrtvama nasilja u porodici – osnovne informacije. Prava za sve. Sarajevo, 2010. Dostupno na: http://www.rightsforall.ba/publikacije-bs/docs-bs/Vodic-Nasilje_u_porodici.pdf

16 *Ibid.*

Institucije/organizacije koje su uključene u provedbu ovih zaštitnih mjera su:¹⁷

POLICIJA

Po pozivu i prijavi nasilja izlazi na teren, uzima izjave, poduzima mjere i radnje u cilju zaštite žrtve nasilja, omogućava žrtvi pristup medicinskoj i drugoj vrsti pomoći, dokumentuje slučaj, prosljeđuje izvještaj nadležnom tužilaštvu, podnosi zahtjev za izricanje zaštitnih mjera, u saradnji sa Centrom za socijalni rad (CZSR) smješta žrtvu u sigurnu kuću.

CENTAR ZA SOCIJALNI RAD

Svaku prijavu nasilja prosljeđuje policiji, žrtvama pruža direktnu pomoć i podršku, socijalno-pravno savjetovanje i podršku, materijalnu pomoć i podršku, izlazi na teren i sačinjava izvještaj o stanju u konkretnom slučaju, u skladu s resursima pruža psihološku podršku žrtvi ili žrtvu upućuje u drugu instituciju ili NVO na takav tretman, u saradnji s policijom podnosi zahtjev za smještaj žrtve u sigurnu kuću, posebno vodi računa o zaštiti djece i maloljetnika, prati provođenje zaštitnih mjera.

SUD/TUŽILAŠTVO

Postupa po hitnom postupku, poučava žrtve o njihovim pravima, uzima izjave odvojeno od žrtve i od počinitelja, osigurava zaštitu žrtve na sudu. Tužilac podiže optužnicu, sudija donosi rješenje o zaštitnim mjerama i presudu.

ZDRAVSTVENA USTANOVA

Svaku sumnju na nasilje prijavljuje policiji, pruža sveukupnu zdravstvenu zaštitu bez obzira da li je žrtva zdravstveno osigurana ili nije, sanira sve povrede i traumu. Po potrebi upućuje na dodatne pretrage, evidentira sve povrede, žrtvu nasilja tretira kao prioritet. Po potrebi dostavlja nalaze policiji i/ili tužilaštvu/sudu.

NEVLADINE ORGANIZACIJE

24 sata besplatan SOS telefon **1265 FBiH i 1264 RS**

vode sigurne kuće za žene i djecu žrtve nasilja, pružaju besplatnu pravnu pomoć, psihološku podršku, nude socijalno-pravno savjetovanje, a neke NVO imaju i programe ekonomskog osnaživanja žena.

U Aneksu 2 Priručnika nalazi se lista linkova na relevantne institucije, nevladine organizacije, dokumente i zakone koji se tiču nasilja nad ženama u Bosni i Hercegovini.

¹⁷ *Ibid.*

4. MITOVI I ČINJENICE O NASILJU NAD ŽENAMA

Mit 1: Nasilje počinje udarcem

Nasilje se definiše kao svaki čin primijenjen protivvolje neke osobe koji je ugrožava psihički, fizički, seksualno i ekonomski. Iako se čini da je definicija previše „fleksibilna“, odnosno da ide „predaleko“, važno je uvijek staviti nasilje u kontekst moći: rodno zasnovano nasilje služi da bi se određena grupa držala u podređenom položaju. Najčešće je u prvom planu fizičko, odnosno seksualno nasilje, i ono se često relativizuje, dok se psihičko i ekonomsko nasilje nedovoljno tematizuju i rijetko im se posvećuje dovoljno pažnje. Nasilje nad ženama stotinama godina se smatralo društveno prihvatljivim ponašanjem budući da sva patrijarhalna društva favorizuju muškarca samo zato što je muškarac.

Mit 2: Nasilje izazivaju same žene

Pretpostavka prema kojoj je žena kažnjena zato što je to zaslužila i dan-danas nailazi na neku vrstu odobravanja. Uz to, uvriježena je i pretpostavka da žene ne samo da „izazivaju“ nego time i manipuliraju znajući da nasilniku prijeti kazna. Nasilje nikada, ni u kojem slučaju ne smije biti dozvoljena kazna za nečije ponašanje. Šamarima, prijetnjama, silovanjem ne rješava se ni jedan problem u porodici, u braku, u vezi. Na ovo se stalno mora ukazivati – da nasilje nije „vaspitna“ mjera.

Mit 3: Samo glupe žene trpe nasilnika

Ženama žrtvama nasilja neprekidno se upućuju optužbe za manjak intelektualnih sposobnosti; naime, to se tumači ovako: čim žena trpi nasilje, mora da je glupa. No, u situaciji u kojoj je žena izložena fizičkom nasilju, njen život se radikalno komplikuje i ona se zbog toga nalazi u višestruko nepovoljnoj poziciji. Naime, žena koja trpi nasilje plaši se

nasilnika, plaši se da će izgubiti djecu, suočava se s nedostatkom ekonomske i društvene podrške... Ona, dakle, niti ima kontrolu nad situacijom niti može biti sigurna u pozitivan ishod izlaska iz kruga nasilja. Značajan je i broj žena koje su nasilni muževi li partneri ubili upravo zato što su ih napustile.

Mit 4: On nasiljem pokazuje ljubav i brigu

Šta „mirnog i povučenog čovjeka“ i obično „dobrog komšiju“ natjera da počinu ubistvo „iz strasti“? „Izazvanost“ korespondira sa „izazivačicom“, i upravo ovdje ćemo se kratko osvrnuti na oblik u kojem se vrlo često prenosi vijest o počinjenom nasilju – senzacionalistički i s obiljem nepotrebnih detalja koji uglavnom ponavljaju predrasude o „macho“ ponašanju (što je iskrivljena slika o romantičnoj ljubavi), ali i o ženi koja je nasilnika „izazvala“. Vrlo je važno da se počinilac smatra odgovornim za svoje ponašanje – ne alkohol, ne nezaposlenost, ne ljubomora niti naprosto stav da „on nije normalan“.

Mit 5: Nasilje u porodici je privatna stvar

Upravo privatnost porodičnog doma u kojem se odigrava čini nasilje manje vidljivim, a potom i prešutkivanim, zbog niza razloga. Zato se, između ostalog, i sklapa pogrešna slika o učestalosti i rasprostranjenosti takvog nasilja. Jer porodična atmosfera također vrlo često podrazumijeva toleranciju nasilja pod izlikom da je on „izgubio živce“, da je „malo više popio“, da mu se popušta jer je „pod velikim stresom“ – a vrlo je vjerovatno da će se nasilje počinjeno u takvim situacijama ponoviti prije nego što žrtva potraži pomoć. A upravo zarad očuvanja sveukupnog zdravlja porodice, koja se smatra osnovnom jedinicom društva, nasilnika ne smiju štititi nikakva „četiri zida“.

5. MEDIJI I NASILJE NAD ŽENAMA: KAKO IZAĆI IZ OKVIRA CRNE HRONIKE?

Već spomenuta analiza medijskog izvještavanja o rodno zasnovanom nasilju,¹⁸ pored identifikacije ključnih problema u dosadašnjem medijskom pristupu ovoj temi, daje i određene preporuke za medije.

Između ostalog, novinarima/kama i urednicama/ima se preporučuje rodno osjetljivo izvještavanje, koje izbjegava upotrebu stereotipa u prikazivanju žena i muškaraca; izbjegavanje senzacionalizma i bombastičnih naslova koji potenciraju brutalne detalje u izvještavanju o nasilju nad ženama; i posvećivanje više pažnje istraživačkim tekstovima koji će ponuditi širu sliku o nasilju nad ženama, uzrocima i posljedicama ovog problema. Konačno, mediji se moraju aktivnije uključiti i u prevenciju nasilja nad ženama, i moraju stalno razmišljati o efektima onoga što objavljuju kada je u pitanju ova vrsta nasilja.

No, da bi se ove preporuke ostvarile, neophodno je poboljšati razmjenu informacija između nevladinih organizacija koje se bave ovim pitanjima, institucija i samih medija. To podrazumijeva lakšu dostupnost izvještaja, informacija i statistika koje za medije mogu pripremiti institucije i nevladine organizacije; stalnu razmjenu informacija kroz direktne, ponekad i neformalne kontakte; organizaciju zajedničkih programa edukacije na kojima se novinari mogu upoznati s predstavnicima institucija i NVO, i obratno.

U nastavku priručnika osvrnućemo se na svaku od ciljnih grupa – novinare/ke i studente/ice

novinarstva, urednice/ke, blogersku zajednicu i PR predstavnice/ke institucija – i ukazaćemo na drugačije pristupe, koji bi značajno poboljšali izvještavanje o nasilju nad ženama te efektivnije uključili medije u širi sistem prevencije i borbe protiv ovog problema.

5a. Izazovi i mogućnosti u izvještavanju o nasilju nad ženama: uloga novinara/ki i studenata/tica novinarstva

Uloga novinarki/a – kao i budućih medijskih profesionalaca – u mijenjanju svijesti i percepcije nasilja nad ženama je krucijalna. Ono što bismo izdvojili kao izuzetno važno za mijenjanje postojećih obrazaca izvještavanja jesu odabir tema kada se radi o nasilju nad ženama, izvori koji se koriste i vizuali koji prate novinarski tekst.

Dosadašnja praksa¹⁹ je takva da je tematski u tekstovima najzastupljenije fizičko nasilje, dok se drugi oblici nasilja gotovo ne spominju niti obrađuju u medijima. Također, većina tekstova nastaje tek nakon počinjenog nasilja i vezuje se za konkretan slučaj nasilja („kad se nešto desi“). Tekstova koji se ovom temom bave kao kontinuirano prisutnim društvenim problemom gotovo da i nema.

¹⁸ Elvira Jukić, Istraživanje o medijskom izvještavanju o rodno zasnovanom nasilju nad ženama u Bosni i Hercegovini. UN Women, 2016.

¹⁹ Dosadašnju praksu medija utvrđujemo na osnovu već spomenutog istraživanja medijskog izvještavanja koju je podržao UN Women

Izvori informacija se uglavnom svode na policijske izvještaje ili na glasine koje dopru do medija. Indikativno je da su akteri većine tekstova nasilnik, žrtva i eventualno aktivisti/ce koji se bave ovim problemom. Glas žena koje su doživjele nasilje gotovo se i ne čuje. Osim policije, ostale institucije koje se nalaze u sistemu zaštite žrtava u slučajevima nasilja ostaju nevidljive.

Fotografije koje se koriste za ilustraciju članaka u svakom petom tekstu prikazuju lice nasilnika ili žene koja je pretrpjela nasilje. Ova praksa je izrazito problematična jer otkriva identitet žrtve, što može značajno doprinijeti njenoj daljoj viktimizaciji. Također, praksa prikazivanja 'brutalnih scena' – modrica, krvi i slično, također šalje poruku da su žene isključivo žrtve fizičkog nasilja, nemoćne da izađu iz te situacije.

KOJE TEME OBRADIVATI?

Neke od tema koje bi se mogle obrađivati u medijima i koje su važne za prevenciju i podizanje svijesti o nasilju nad ženama su sljedeće:

- **Kontinuirano praćenje rada institucija koje su uključene u zaštitu od nasilja** – Zbog čega mali broj slučajeva nasilja završi na sudu? Kako se ti slučajevi procesuiraju, koja je sudska praksa? Šta rade centri za socijalni rad, koliko pomažu ženama koje su bile ili još uvijek se nalaze u situaciji nasilja? U ovom smislu bilo bi važno pratiti jedan slučaj nasilja od početka do kraja sudskog procesa te predstaviti koliko i da li se mjere zaštite predviđene zakonom zaista i primjenjuju.
- **Ekonomsko nasilje nad ženama** – Prema rezultatima istraživanja, u BiH je siromaštvo označeno kao jedan od najznačajnijih faktora koji

doprinosi nasilju nad ženama.²⁰ Koliko ekonomija zaista utiče na stopu nasilja u porodici, da li se mogu uočiti neki trendovi? Da li se ekonomski nezavisne žene rjeđe nađu u situaciji nasilja? Šta je ekonomsko nasilje, kako se manifestuje? Kako se žene mogu zaštititi od ekonomskog nasilja, odnosno da li su propisani mehanizmi zaštite uopšte primjenjivi na ovu specifičnu situaciju?

- **Cyber nasilje** je tema koja je gotovo nevidljiva u medijskom prostoru, a koja je izuzetno važna posebno zato što pogađa mlađe djevojke, koje ne znaju kako da se zaštite u ovakvim situacijama. Šta je cyber nasilje, kako se zaštititi, kome se mogu obratiti ukoliko se nađu izložene ovom nasilju? To su sve pitanja na koja mediji mogu dati odgovor.
- **Zbog čega je ženama teško da pričaju o nasilju?** Već smo spomenuli da je jedan od najraširenijih mitova o nasilju nad ženama taj da žene koje se nađu u takvoj situaciji nasilje trpe jer su „tako navikle“ (vidi str. 9). Spomenuto istraživanje navodi da mnoge žene koje su izložene psihičkom ili fizičkom maltretiranju često takve situacije ne doživljavaju kao nasilje. Da li je tu riječ o društvenim vrijednostima koje pomjeraju granice 'prihvatljivog' nasilja? Da li je u pitanju strah? Kakva su iskustva žena koje su izašle iz ove situacije? Na koji način i kome se mogu obratiti žene iz manjinskih zajednica (Romkinje, lezbijke, žene s invaliditetom, seksualne radnice) koje su izložene nasilju u porodici?

²⁰ Elvira Jukić, Istraživanje o medijskom izvještavanju o rodno zasnovanom nasilju nad ženama u Bosni i Hercegovini. UN Women, 2016.

- **Rad sa nasilnicima** – Jedna od zaštitnih mjera koju predviđaju zakonski mehanizmi jeste i rad s nasilnicima. Ova praksa odavno se primjenjuje u nekim zemljama Evrope, a kod nas su pojedine NVO također radile na ovom pitanju (Vive Žene iz Tuzle i Budućnost iz Modriče, čiji se kontakti nalaze u dodatku Priručnika). Kakva su iskustva ovog programa? Šta kažu sami nasilnici?
- **Koliko postojeći zakoni štite žrtve nasilja?** – Jedan od problema s kojim se suočavaju žene koje su žrtve nasilja je nedostatak socijalne zaštite. U Federaciji BiH u samo četiri kantona (Sarajevski, Tuzlanski, Zeničko-dobojski i Zapadnohercegovački kanton) žrtva nasilja u porodici ima pravo da koristi socijalnu zaštitu. Zbog čega je ovo važno za njih? Na koji način je zakonima poboljšan/otežan rad sigurnih kuća u BH?

KOJI SU RELEVANTNI IZVORI ZA PRIČE O NASILJU NAD ŽENAMA?

Najteži dio novinarskog posla je naći prave i kvalitetne izvore za priču. U slučaju nasilja nad ženama, ali i generalno izvještavanja o društveno osjetljivim temama, uobičajeni izvori se svode na policiju, nevladine organizacije i, rijetko, same žrtve nasilja. No, to nije dovoljno, i u većini slučajeva upravo izvori za priču i akteri priče utiču na to da se nasilje nad ženama ne obrađuje kao društveni problem već kao izolovan incident.

- **Statistike** – Gender centar Vlade RS prikuplja podatke od svih institucija koje su uključene u sistem zaštite od nasilja i objavljuje ih na godišnjem nivou. Sve statističke agencije u Bosni i Hercegovini, u saradnji sa

gender centrima i Agencijom za ravnopravnost spolova, objavljuju godišnje izvještaje koji se odnose na položaj žena u BiH. Šta nam ovi podaci govore? Da li možemo pratiti trendove i promjene kad je u pitanju nasilje nad ženama?²¹

- **Nevladine organizacije** – Potrebno je pratiti rad nevladinih organizacija kontinuirano, jer su one najčešće prve kojima se žrtve nasilja obrate za pomoć putem SOS telefona. Također, većina organizacija koje rade na ovom pitanju medijima može pomoći da dođu do relevantnih izvora u institucijama. Na kraju priručnika nalazi se lista organizacija koje direktno rade na pomoći ženama koje su žrtve nasilja u porodici i s kojim se može uspostaviti kontakt i razmjenjena informacija.
- **Institucije** – Pored gender centara i Agencije za ravnopravnost spolova, sudovi i tužilaštva, kao i centri za socijalni rad mogu biti jednako važni izvori informacija. Od njih treba stalno tražiti informacije o tome da li se i kako se primjenjuju zakoni, strategije i zaštitne mjere za žrtve nasilja u porodici. Do informacija možete doći tako što ćete se pozvati na Zakon o slobodnom pristupu informacijama i poslati upit instituciji.²²

21 Ovi godišnji izvještaji dostupni su na sljedećem linku: http://www.bhas.ba/index.php?option=com_publicacija&view=publicacija_pregled&ids=1&id=13&n=Gender

22 Više informacija o Zakonu možete naći na ovom linku: http://www.mpr.gov.ba/pristup_info/default.aspx?id=2542&langTag=bs-BA

KOJE VIZUALE KORISTITI U TEKSTU?

Upravo fotografije predstavnica/ka institucija zaduženih za rad na ovim pitanjima trebalo bi da se češće nađu u medijima. Njihova veća vidljivost može ih podstaknuti i na jači osjećaj odgovornosti za ono što (ne) urade. Također, brojevi SOS telefona (1265 za Federaciju BiH i 1264 za Republiku Srpsku) mogu pratiti svaki tekst o nasilju nad ženama kao jasna poruka ženama – Niste same, potražite pomoć.

Statistike koje se odnose na nasilje nad ženama mogu se predstaviti u formi infografike i na taj način često komplikovane procedure i procenite predstaviti javnosti na jednostavan i razumljiv način.²³

Ukoliko pišete o nasilju nad ženama, **ne radite sljedeće:**

- ✗ Ne otkrivajte identitet žrtve, nasilnika, djece, ni na koji način.
- ✗ Nemojte koristiti generičke slike koje prikazuju krv, modrice, brutalnost ili samu žrtvu i nasilnika.
- ✗ Ne oslanjajte se samo na policijske izvještaje i izjave rodbine ili komšija.
- ✗ Izbjegavajte senzacionalističke rečenice, dramatične naslove i podnaslove,
- ✗ Ne pišite o ovoj temi samo onda kad se desi slučaj nasilja ili ubistva.

Ukoliko pišete o nasilju nad ženama, **potrudite se da učinite sljedeće:**

- ✓ Koristite više od jednog izvora – možete uključiti NVO ili neke institucije.
- ✓ Ukoliko pišete o konkretnom slučaju, posmatrajte ga u širem kontekstu – koliko je slučajeva nasilja u porodici do sada prijavljeno, da li su i kako procesuirani, kome se žene koje trpe nasilje mogu obratiti za pomoć, itd.
- ✓ Bavite se generalno problemom nasilja nad ženama, ne samo jednim slučajem.
- ✓ Pratite kontinuirano rad institucija – kako rade policija, centri za socijalni rad, tužilaštva...
- ✓ Pišite i o drugim oblicima nasilja nad ženama osim fizičkog.
- ✓ Promovišite postojanje SOS telefona.

23 Više o data novinarstvu možete pogledati u sljedećem tekstu: „Data novinarstvo za samouke početnike“, Kenan Efendić. Objavljeno na www.media.ba, 05.01.2017. Dostupno na: <http://www.media.ba/bs/magazin-teme-i-resursi/data-novinarstvo-za-samouke-pocetnike>

5b. Nasilje nad ženama i blogerska zajednica

Blog je forma koja nije novinarska u smislu da je riječ o *online* platformi koju može kreirati svako od nas i na kojoj predstavljamo svoje lične stavove, iskustva i aktivnosti. No, važnost bloga leži u tome što on može poslužiti kao moćno aktivističko sredstvo zagovaranja i podizanja svijesti javnosti o raznim društvenim problemima. Upravo zato što je 'neformalan', blog može biti brz i jednostavan kanal komunikacije za širenje važnih informacija o problemu nasilja nad ženama u BiH.

Kako blogerska zajednica u BiH može doprinijeti borbi protiv nasilja nad ženama?

- Upravo zbog toga što ne zavise od uredničke odluke, blogerke/blogeri mogu pisati o ovom problemu kada god žele, i mogu sami definisati vlastiti ugao gledanja na problem. Ovo je važno jer se na ovaj način **podstiče javna diskusija** o nasilju nad ženama – ne moraju se svi slagati s vama, ali što se više i češće govori o nasilju, ono postaje vidljivije kao društveni problem, a ne kao izolovan incident koji se dešava u privatnoj sferi.
- Blog može biti vrlo zahvalan za iznošenje ličnih iskustava. Kao što smo spomenuli, svaka druga žena u Bosni i Hercegovini nakon navršene petnaeste godine života postaje žrtva nekog vida nasilja. **Lično iskustvo** je jako važno jer otvara prostor za žene koje se nađu u takvoj situaciji ili su izašle iz nje, prostor da o tome pričaju bez uredničkih intervencija, skraćivanja i senzacionalističkih naslova. Blog je prostor za **njenu priču** onakvu kakva zaista jeste.
- Pozivanje institucija na odgovornost i praćenje njihovog rada u sistemu

zaštite žrtava nasilja je veoma važno. S obzirom na to da su blogovi mnogo nezavisniji u svom radu od ekonomskih i političkih struktura moći i od samih medija, **javno prozivanje onih koji ne rade svoj posao** i zbog kojih se slučajevi nasilja u porodici nerijetko završe fatalno izuzetno je važno.

- Postojeća blogerska zajednica u BiH može biti važna **saveznica organizacijama i institucijama** koje rade na problemu nasilja nad ženama. Ako jedna blogerka, na primjer, ima 10.000 posjeta na svom blogu u toku mjeseca, to je mnogo značajniji kanal na kojem se treba naći informacija o SOS telefonu ili o tome kako prepoznati nasilje u porodici nego što je *website* određene institucije ili organizacije.

Ukoliko pišete blog, nemojte ignorisati problem nasilja nad ženama. Možete:

- ✓ Podržati inicijative za prevenciju i borbu protiv nasilja nad ženama.
- ✓ Dati prostora ženama koje su preživjele nasilje da ispričaju svoju priču, svojim riječima, onako kako one to žele.
- ✓ Javno ukazivati na nerad i neodgovornost institucija kada je riječ o borbi protiv nasilja nad ženama.
- ✓ Utjecati na javnost da shvati kako nasilje nad ženama nije izolovan problem već dio svakodnevice svake druge žene koja je navršila 15 godina!

5c. Mediji i nasilje nad ženama: uloga urednika/ca

Navedena medijska analiza pokazala je da izvještavanje o nasilju nad ženama u bh. medijima nije lišeno senzacionalizma – „što je brutalnije, to je primamljivije“.²⁴ Tekstovi su uglavnom kraći, potpisani inicijalima i završavaju u crnoj hronici. Stoga smatramo da je uloga urednica i urednika presudna u građenju pristupa koji će nasilje nad ženama predstavljati kao **društveni problem** a ne kao senzacionalistički užas u medijima. Dodatno, ukoliko se žene isključivo prikazuju kao žrtve, to doprinosi njihovoj dodatnoj viktimizaciji i šalje poruku da su one slaba i nemoćna bića pa im je bolje da „trpe i šute“.

Urednička politika ima veliki utjecaj na to kako se rodne uloge predstavljaju u medijskim sadržajima. Stereotipno prikazivanje žena kao „slabijeg spola“ i muškaraca kao „*macho* zaštitnika“ u značajnoj mjeri održava upravo one društvenovrijednosti koje nasilje u porodici posmatraju kao „uobičajen“ i neizostavan dio svakodnevice bračnog života.²⁵

Urednička politika koja promovise rodno osjetljivo i odgovorno izvještavanje o nasilju nad ženama podrazumijeva:

- **Izbjegavanje senzacionalističkih naslova kada su ovi tekstovi u pitanju** – Nasilje nad ženama nije pitanje na kojem treba povećavati tiraž ili gledanost.

24 Elvira Jukić, Istraživanje o medijskom izvještavanju o rodno zasnovanom nasilju nad ženama u Bosni i Hercegovini. UN Women, 2016.

25 Više o problemu stereotipnog predstavljanja žena u medijima vidjeti: Stereotipizacija: Predstavljanje žena u štampanim medijima u Jugoistočnoj Evropi. Uredili: Nirman Moranjak-Bamburać, Tarik Jusić, Adla Isanović. Mediacentar Sarajevo, 2007. Dostupno na: http://www.media.ba/mcsonline/files/shared/Rodni_stereotipi_u_medijima.pdf

- **Podsticanje novinara i novinarki da kontinuirano izvještavaju o ovom problemu** – Čak i onda kad nema aktuelnih slučajeva, preispitivanje rada institucija i funkcionisanja mehanizama zaštite, predstavljanje trendova i statistika kada se radi o nasilju nad ženama, mogu biti zanimljive teme za istraživanje. Na ovaj način nasilje nad ženama se predstavlja kao problem čitave zajednice, koji obuhvata mnogo više od „premlaćivanja žene“ u nekoj porodici.
- **Pozicioniranje sadržaja o nasilju nad ženama** – Umjesto konstantnog smještanja ovih priča na kraj neke emisije, u crnu hroniku ili u slabo posjećene rubrike web stranica – nasilje nad ženama je tema koja mora dobiti mnogo vidljivije mjesto u medijima.
- **Saradnja s nevladinim organizacijama i institucijama u prevenciji** – Mediji mogu direktno podržavati zagovaračke kampanje koje se bave ovim problemom, a mogu ih i sami pokrenuti. Također, uloga medija u prevenciji nasilja ogleda se i u tome koliko su mediji generalno senzibilizirani za predstavljanje žena i muškaraca izvan tradicionalnih poimanja njihovih uloga u društvu. Izvještavanje koje iskače iz uobičajenih okvira, koje ne promovise „tradicionalne“, patrijarhalne vrijednosti, doprinosi jačanju žena i osnažuje njihovu svijest da zaslužuju mnogo više, a da nasilje u porodici treba razotkriti i prekinuti.
- **Podrška edukaciji i specijalizaciji novinara/ki za rad na temama nasilja nad ženama** – Nažalost, mediji u BiH suočeni su s nedostatkom finansijskih

i ljudskih resursa. U redakcijama radi mali broj ljudi, koji u toku jednog dana moraju završiti mnogo posla. Ipak, mnogo je lakše kad se novinari/ke specijalizuju za jednu temu jer na taj način lakše ostvaruju saradnju s izvorima, lakše dobijaju informacije, lakše mogu pratiti ono što se dešava

na terenu. Konačno, s vremenom postanu osjetljiviji za ovu specifičnu temu i znaju kako da pristupe žrtvi nasilja, koja je institucija odgovorna za šta, pa na koncu s nevladinim organizacijama izgrade uzajamno povjerenje.

Kada su u pitanju teme vezane za nasilje nad ženama:

- ✘ Nemojte koristiti ove slučajeve da biste povećali gledanost ili čitanost svog medija.
- ✘ Izbjegavajte senzacionalističke naslove.
- ✘ Podstičite novinare i novinarke da kontinuirano pišu o problemu nasilja nad ženama, ne samo o pojedinačnim slučajevima.
- ✘ Nemojte stavljati ovu temu isključivo u crnu hroniku ili na naslovne strane tek onda kada neki slučaj ima fatalan, smrtni ishod.

Možete pomoći u borbi protiv nasilja nad ženama tako što ćete:

- ✓ Podsticati istraživačke priče o različitim aspektima ovog problema.
- ✓ Promovisati inicijative za prevenciju i borbu protiv nasilja nad ženama.
- ✓ Pokrenuti vlastitu kampanju protiv nasilja nad ženama.
- ✓ Podsticati pozitivne priče o ženama koje su uspjele da izađu iz kruga nasilja, ali i priče o kaznama za počiniocima nasilja. Time se šalje poruka da izlaz za žene postoji, kao i da nasilje nad ženama neće proći nekažnjeno.
- ✓ Izbjegavati korištenje stereotipa u prikazivanju muškaraca i žena.

6. NASILJE NAD ŽENAMA I ODJELI ZA ODNOS S JAVNOŠĆU INSTITUCIJA U SISTEMU ZAŠTITE

Osim policije, institucije koje se nalaze u sistemu zaštite od nasilja – sudovi, tužilaštva i centri za socijalni rad – rijetko nađu svoje mjesto u medijskom sadržaju.

Policija je obično jedini izvor informacija o tome da se nešto dogodilo, ali nema ni jednog teksta koji bi se, na primjer, bavio pitanjem kako to policija radi na terenu, da li postupa u skladu sa zakonom i preporukama itd. Spomenuto istraživanje²⁶ nije identifikovalo ni jedan tekst koji barem jedan slučaj nasilja u porodici prati od početka do kraja, odnosno od momenta prijave policiji do vođenja slučaja pred sudom. Stoga javnost često i ne zna ko je za šta odgovoran i zbog čega se mnogi prijavljeni slučajevi ne rješavaju.

Svaka od ovih institucija može predstavljati izvor informacija za medije; što je još važnije, svaka od ovih institucija odgovorna je da svoj rad predstavi javnosti. Stoga institucije moraju graditi mnogo jaču saradnju s medijima, i to na način da:

- **Imaju proaktivan stav spram medija** – Umjesto čekanja da se nešto desi i da mediji počnu tražiti informacije od njih, svaka od navedenih institucija može sama pripremiti mjesečne ili godišnje izvještaje koji se odnose specifično na slučajeve nasilja nad ženama. Takvi izvještaji i podaci već postoje,

ali je važno da se oni prezentuju medijima u jednostavnoj, preciznoj formi kako bi što vjerodostojnije bili preneseni javnosti. Također, ukoliko je neki slučaj aktuelan, bez obzira na to da li im mediji šalju upite ili ne, institucije treba da na konferenciji za medije podijele osnovne informacije o slučaju.

- **Koriste statistike** – S razvojem digitalnih tehnologija mediji mogu lakše koristiti statistike u produkciji sadržaja, posebno kroz data novinarstvo. U tom smislu, podaci o nasilju nad ženama koje institucije prikupljaju u kvantitativnoj formi mogu se postavljati *online* na njihovim sajtovima, na način koji odgovara standardima 'otvorenih podataka'. Na taj način će i medijima biti lakše da prate trendove kada je u pitanju ovaj problem, i da lakše uoče šta može biti potencijalna tema za istraživanje.
- **Poštuju Zakon o javnom pristupu informacijama** – Ovaj zakon predstavlja jedan od najvažnijih zakona za rad medija. Institucije su dužne da odgovore na upite i dostave tražene informacije u zakonskom roku od 15 dana. Nažalost, primjena Zakona

26 Elvira Jukić, Istraživanje o medijskom izvještavanju o rodno zasnovanom nasilju nad ženama u Bosni i Hercegovini. UN Women, 2016.

u praksi nije na zadovoljavajućem nivou²⁷ i to se mora mijenjati – javnost ima pravo da zna rade li institucije ono što im je u opisu nadležnosti, posebno kada je u pitanju tako osjetljiva tema kao što je nasilje nad ženama.

Pored institucija, nevladine organizacije također mogu doprinijeti da relevantne informacije o nasilju nad ženama dođu do javnosti. Razmislite o tome kako i kada medijima predstavljate svoje aktivnosti, izvještaje ili analize. Izbjegavajte „projektni jezik“ u obraćanju medijima, fokusirajte se na informacije koje su važne za problem na koji želite ukazati, a ne na informacije o projektu. Također, web stranica organizacije i profili na društvenim mrežama trebalo bi da sadrže sve relevantne izvore informacija i kontakte za medije.

Ukoliko ste PR osoba ispred policije, tužilaštva, zdravstvene ustanove, centra za socijalni rad, možete:

- ✓ Predstaviti svoje izvještaje o nasilju nad ženama u elektronskoj formi, na web stranici institucije koju predstavljate. Ne koristite PDF format jer time otežavate novinarima korištenje statistike koju predstavljate u izvještaju.
- ✓ Poštujte Zakon o javnom pristupu informacijama i dostavite tražene informacije u zakonskom roku od 15 dana.

27 Više o ovom problemu pogledati publikaciju Nermina Voloder, Razvoj proaktivne transparentnosti u Bosni i Hercegovini: Ključni faktori (ne)uspjeha, Centar za društvena istraživanja Analitika, 2016. Dostupno na linku: <http://www.analitika.ba/bs/publikacije/razvoj-proaktivne-transparentnosti-u-bosni-i-hercegovini-kljucni-faktori-neuspjeha>

Šta je potrebno da mediji poboljšaju svoj rad?

- Češće konsultacije, s mogućnošću ličnog upoznavanja,
- Više edukacije,
- Lista kontakata svih institucija i kontakt osoba koje znaju više o ovom problemu,
- Kontinuirana saradnja između medija i onih koji se bave ovim problemom,
- Traženje načina da se govori o žrtvama nasilja a da se pritom ne ugrozi njihova sigurnost,
- Uključivanje medija u koordinaciona tijela na nivou kantona/županija,
- Dijalog,
- Razmjena znanja,
- Razvijanje povjerenja između medija, NVO i institucija,
- Veća otvorenost institucija,
- Bolja saradnja sa NVO sektorom.

Kako temu nasilja nad ženama predstaviti na senzibiliziran način?

- Kad je u pitanju konkretan događaj, ne iznosite detalje koji ugrožavaju integritet žrtve i članova njene porodice.
- U izvještavanju posvetite pažnju problemu generalno, a ne samo konkretnom slučaju nasilja.
- Neka konkretan događaj bude povod za istraživanje i tematiziranje nasilja nad ženama.
- Držite se provjerenih informacija.
- Ne objavljujte uznemirujuće sadržaje i fotografije.
- Izbjegavajte etiketiranje i presude prije suđenja.
- Pratite slučaj do kraja: šta se dešava sa žrtvom i nakon suđenja.

Na kojim temama se može više raditi jer nisu dovoljno obrađene?

- *Cyber* nasilje, kako ga prepoznati i šta činiti?
- Ekonomsko osnaživanje žrtava nasilja
- Nasilje nad stručnim osobama koje pomažu ženama žrtvama nasilja i njihova zaštita
- Odgovornost institucija za efikasniju zaštitu žena koje su žrtve nasilja
- Novčana kazna za nasilnika – efekti za porodicu i ženu koja je njegova žrtva?
- Kako se primjenjuju zaštitne mjere za žene žrtve nasilja?

Kako se mediji mogu aktivnije uključiti u prevenciju nasilja nad ženama?

- Više informisati o kaznama za počinitelje nasilja,
- Kontinuirano pratiti rad institucija,
- Objavljivati razgovore sa stručnim osobama o ovom problemu,
- Istraživati i pisati o uzrocima nasilja,
- Stalno na vidljivom mjestu u mediju objavljivati SOS telefone za žene žrtve nasilja.

Aneks 1: Lista dodatne literature o medijskom izvještavanju o nasilju nad ženama

Bosna i Hercegovina

Elvira Mujkić-Jukić, Istraživanje o medijskom izvještavanju o rodno zasnovanom nasilju nad ženama u Bosni i Hercegovini. UN Women, 2016.

Vodič za borbu protiv nasilja u porodici: Kako pomoći žrtvama nasilja u porodici – osnovne informacije. Prava za sve. Sarajevo, 2010. Dostupno na: http://www.rightsforall.ba/publikacije-bs/docs-bs/Vodic-Nasilje_u_porodici.pdf

Marija Babović, Olivera Pavlović, Katarina Ginić, Nina Karađinović. *Rasprostranjenost i karakteristike nasilja nad ženama u Bosni i Hercegovini*. Agencija za ravnopravnost spolova, 2013. Dostupno na <http://arsbih.gov.ba/project/rasprostranjenost-i-karakteristike-nasilja-nad-zenama-u-bosni-i-hercegovini/>

Bez straha, bez nasilja – priručnik za parlamentarce (Parlamentarna skupština BiH, 2012.)
http://website-pace.net/documents/19879/730532/HandbookParliamentarians_BCS.pdf/ea275e6f-639b-4c53-8d07-a2a5cc24b6a2

dr Zorica Mršević: Pravna regulativa tretmana žrtava domaćeg nasilja u Republici Srpskoj/ Legal Regulation in the Republic of Srpska that treats victims of domestic violence (2012)

Priručnik za praćenje primjene Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije nad ženama (Helsinški parlament građana Banjaluka, 2015.)

Vratimo dostojanstvo – priručnik za vjerske zajednice za eliminaciju nasilja nad ženama http://www.nahla.ba/cms/tekstovi3/tekstovi_datoteke/130226082630_Vratimo_im_dostojanstvo.pdf

Dragana Dardić; Milkica Milojević: *Priručnik za izvještavanje o marginalizovanim grupama* (Helsinški parlament građana Banja Luka, 2010.)
http://www.fondacijacure.org/uploads/prirucnik_izvjestavanju%20X-PRESS.pdf

Izveštaj sa radionice: Izvještavanje o nasilju nad ženama i rodno zasnovanom nasilju u Bosni i Hercegovini (Udružene žene Banja Luka, 2008.)

Hrvatska

„A 'ko joj je kriv?' – Nasilje nad ženama u ratu i miru (B.a.B.e. 2008.)
<http://www.babe.hr/hr/a-ko-joj-je-kriv/>

Nataša Bijelić: „Tamna strana ljubavi. Priča o Tanji i Marku“ (CESI – Centar za edukaciju i savjetovanje žena, 2006.)
<http://www.babe.hr/hr/a-ko-joj-je-kriv/>

„Što znamo o ekonomskom nasilju nad ženama“ – Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Crna Gora i Srbija. (B.a.B.e. 2013.)
<http://www.babe.hr/hr/sto-znamo-o-ekonomskom-nasilju-nad-zenama/>

Dokumenti i smjernice za medijsko izvještavanje o nasilju nad ženama (Feministički kolektiv fAKTIV)
http://www.kulturpunkt.hr/sites/default/files/Popis%20izvora%20za%20smjernice_fAKTIV.pdf

Deset savjeta za izvještavanje o nasilju nad ženama (Feministički kolektiv fAKTIV, 2016.)
<http://www.hnd.hr/kako-izvjestavati-o-nasilju-nad-zenama>

„Istraživanje o načinima medijskog izvještavanja o nasilju nad ženama i obiteljskom nasilju“ (U: Izvješće o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2013. godinu, poglavlje Mediji, Zagreb, ožujak 2014.)

<http://www.prs.hr/attachments/article/1790/Istra%C5%BEivanje%20o%20na%C4%8Dinu%20medijskog%20izvje%C5%A1tavanja%20o%20nasilju%20nad%20%C5%BEenama%20i%20nasilj-.pdf>

Kosovo

Predstavljanje žena u štampanim medijima 2010-2011 (Agencija za ravnopravnost polova Vlade Republike Kosovo, 2012.)

<http://abgj.rks-gov.net/Portals/0/ARP%20Pretstavlanje%20zena%20u%20pisanim%20mediama.pdf>

Crna Gora

Dr Anita Ramšak: „Smjernice za rodno senzitivno izvještavanje“

http://www.publicpolicyinstitute.eu/uploads/editor/GUIDELINES_FOR_GENDER_SENSITIVE_REPORTING_Crnogorska_verzija_PDF.pdf

Srbija

„Žena na programima javnih servisa“ – Analiza programa Radio-televizije Srbije i Radio-televizije Vojvodine (januar-jun 2016.)

<http://www.novinarska-skola.org.rs/sr/wp-content/uploads/2016/10/FR6.pdf>

Dr Jelena Kleut; Uroš Mišljenović: „Zaštita privatnosti i pretpostavke nevinosti u medijima“ (Partneri za demokratske promene Srbija, 2016.)

<http://www.partners-serbia.org/zastita-privatnosti-i-pretpostavke-nevinosti-u-medijima/>

Za život bez straha. Priručnik 2005/6.

(Autonomni ženski centar, 2007.)

<http://www.womenngo.org.rs/publikacije-dp/Prirucnik06.pdf>

Vodič za novinare i novinar(k)e – nasilje u porodici (Autonomni ženski centar, 2008.)

http://www.womenngo.org.rs/images/publikacije-dp/2016/Vodic_za_novinarke-nasilje_u_porodici-II_izdanje.pdf

Veronika Mitro: „Kako mediji u AP Vojvodini izveštavaju o nasilju u porodici i drugim oblicima rodno zasnovanog nasilja. Istraživački izveštaj.“ (Sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova, Izvršno veće AP Vojvodine i Ženske studije i istraživanja, Novi Sad; 2009.)

prof. dr. Zorica Mršević: „Kvalitativna analiza medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama u Srbiji“ (Program Ujedinjenih nacija za razvoj, 2013.)

http://www.sigurnakuca.net/upload/documents/Multisektorska_saradnja/Kvantitativna%20analiza%20medijskih%20sad%C5%BEaja%20o%20nasilju%20nad%20%C5%BEenama.pdf

Priručnik o rodno osetljivom medijskom izveštavanju – Trening za medije na temu rodne osetljivosti (Care International Balkan, youngmeninitiative.net)

Jelena Aleksić; Jelena Đorgović: *Priručnik za medijsko izveštavanje o nasilju u porodici i nasilju nad ženama* (Projekat: Borba protiv seksualnog i rodno zasnovanog nasilja.)

Uprava za rodnu ravnopravnost, Ministarstvo rada i socijalne politike, 2011.)

[http://www.medijskapismenost.net/dokument/Prirucnik-za-medijsko-izvestavanje-o-nasilju-u-porodici-i-nasilju-nad-zenama-\(PDF\)](http://www.medijskapismenost.net/dokument/Prirucnik-za-medijsko-izvestavanje-o-nasilju-u-porodici-i-nasilju-nad-zenama-(PDF))

Priručnik za medije (Žindok centar, 2009.)

http://arhiv.rosalux.rs/userfiles/files/Prirucnik_za_medije.pdf

Miloš Resimić: „Medijsko izveštavanje o nasilju nad ženama u porodici i u partnerskim odnosima u Srbiji“ (u: časopis *TEMIDA*; 2016/ vol. 19, br. 1, str. 63-82)

http://www.academia.edu/29148358/Medijsko_izve%C5%A1tavanje_o_nasilju_nad_%C5%BEenama_u_porodici_i_u_partnerskim_odnosima_u_Srbiji

Marija Babović; Katarina Ginić; Olivera Vuković: „Mapiranje porodičnog nasilja nad ženama u Centralnoj Srbiji“ (SeCons 2010.)

http://www.sigurnakuca.net/upload/Mapiranje_porodicnog_nasilja_prema_zenama_u_Centralnoj_Srbiji.pdf

„Analiza izveštavanja dnevne štampe o nasilju u porodici – februar-april 2015“ (Kontakta, 2015.)

<http://kontakta.rs/analiza-izvestavanja-dnevne-stampe-o-nasilju-u-porodici-februar-mart-april-2015/>

„Deset pravila za izveštavanje o nasilju u porodici“ (Kontakta, 2015.)

<http://kontakta.rs/kako-izvestavati-o-nasilju-u-porodici/>

Jelena Višnjić: „*Killing me softly* – Izveštavanje štampanih medija o ženama žrtvama nasilja“ (u: časopis *Genero*, 2012/ 16, str. 141-156)

<http://www.womenngo.org.rs/vesti/241-killing-me-softly-medijsko-izvestavanje-o-zenama-koje-ni-su-prezivele-nasilje>

„Femicid – ubistva žena u Srbiji. Kvantitativno-narativni izveštaj za 2015. godinu“ (Mreža

Žene protiv nasilja, 2016. Na sajtu su inače dostupni izveštaji od 2010. do 2016. godine)

<http://www.zeneprotivnasilja.net/femicid-u-srbiji>

Aneks 2: Lista zakona, dokumenata i institucija na polju zaštite i prevencije nasilja nad ženama

Konvencija o prevenciji i sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) – dostupna na linku <http://arsbih.gov.ba/project/istanbulska-konvencija/>

Ustav Bosne i Hercegovine u Članu 2. zabranjuje diskriminaciju po bilo kojem osnovu, pa i po osnovu spola. U Aneksu I Ustava BiH sadržana je i Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (1979) i Konvencija o državljanstvu udatih žena (1957)

Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini – dostupno na linku <http://arsbih.gov.ba/project/zakon-o-ravnopravnosti-spolova-u-bih/>

Gender akcioni plan za Bosnu i Hercegovinu – dostupno na linku <http://arsbih.gov.ba/oblasti/247-2/>

Okvirna strategija za provedbu Konvencije o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici u BiH (2015-2018) – dostupno na linku

http://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2015/10/CAHVIO_Strategija.pdf

Strategija za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici (2013–2017) u Federaciji BiH – dostupno na linku <http://www.gcfbih.gov.ba/strategija-za-prevenciju-i-borbu-protiv-nasilja-u-porodici/>

Strategija za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici u Republici Srpskoj

Zakoni u BiH koji se odnose na nasilje u porodici i nasilje nad ženama (link na sve zakone dostupan na: <http://arsbih.gov.ba/resursi-2/>)

Zakon o izmjeni zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH

Krivični zakon FBiH

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici RS

Krivični zakon Republike Srpske

Krivični zakon Brčko Distrikta

Institucije

Komisija za ostvarenje ravnopravnosti spolova pri Parlamentarnoj Skupštini BiH

<https://www.parlament.ba/committee/read/21>

Komisija za jednakopravnost spolova Predstavničkog doma

Komisija za jednakopravnost spolova Doma naroda pri Zastupničkom i Domu naroda Parlamenta Federacije BiH

http://www.parlamentfbih.gov.ba/dom_naroda/bos/dom_naroda/organizacija/tijela.html#9

Odbor jednakih mogućnosti u Narodnoj skupštini Republike Srpske

<http://www.narodnaskupstinars.net/?q=la/narodna-skup%C5%A1tina/radna-tijela/odbori/odbor-jednakih-mogu%C4%87nosti>

Komisije za ravnopravnost spolova u skupštinama kantona, odnosno opštinskih skupština / vijeća

Agencija za ravnopravnost spolova BiH – <http://arsbih.gov.ba/>

Gender centri u Federaciji BiH – <http://www.gcfbih.gov.ba/> i Republici Srpskoj – <http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/centri/gendercentarrs/Pages/default.aspx>

Sigurne kuće – ukupno ih je devet na teritoriji BiH

SOS Telefoni za žene žrtve nasilja – 1264 u Republici Srpskoj i 1265 u Federaciji BiH

Zavodi za statistiku FBiH (<http://fzs.ba/>) i Republike Srpske (<http://www.rzs.rs.ba/>), te Agencija za statistiku BiH (<http://www.bhas.ba/>) objavljuju posebne godišnje izvještaje sa statistikom spolova.

Nevladine organizacije koje pružaju specifične usluge za žene žrtve nasilja:

Udružene žene Banjaluka: <http://unitedwomenbl.org/new-page-1/>

Horizonti Tuzla: <http://horizonti.ba/en/>

Medica Zenica: <http://www.medicazenica.org/>

Centar za pravnu pomoć ženama Zenica: www.cenppz.org.ba

Budućnost Modriča: <http://www.buducnost-md.com/>

Lara Bijeljina: <http://fondacijalara.com/>

Ženski centar Trebinje: <http://www.zenskicentar.org/sr/>

Forum žena Bratunac: www.forumzena.org

Prava za sve Sarajevo: <http://rightsforall.ba/bs/>

Vive žene Tuzla: <http://www.vivezene.ba/>

Glas žene Bihać: www.glas-zene.org

Forma F Mostar: <https://womencitizensforconstitutionalreform.wordpress.com>

Fondacija lokalne demokratije: <http://www.fld.ba/stranica/unapreenje-i-zatita-ljudskih-prava>

Žena BiH Mostar: <http://www.zenabih.ba/index.php/en/>

